

UDK: 630(497.113)

Stručni rad *Technical report*

**SERTIFIKACIJA ŠUMA - PRILAGOĐAVANJE GAZDOVANJA ŠUMAMA
SAVREMENIM SHVATANJIMA ODRŽIVOG GAZDOVANJA NA
PRIMERU JP "VOJVODINAŠUME"**

Miljan Velojić¹, Snežana Kovač¹, Verica Vasić²

Sažetak: JP "Vojvodinašume" je 2008. godine dobilo FSC sertifikat (SGS-FM/COC-005064) za održivo gazdovanje šumama po individualnom modelu gazdovanja šumama, jedinom takvom u širem okruženju, od strane SGS Qualifor-a, koji nedvosmisleno potvrđuje da se upravljanje i korišćenje šuma vrši u skladu sa strogim međunarodnim standardima. Sticanjem FSC sertifikata preduzeće je bilo u mogućnosti da ponudi puni asortiman šumskih drvnih proizvoda iz sertifikovanih šuma, uz istovremeno obezbeđivanje brojnih korisnih funkcija šuma. Nakon dobijenog sertifikata, ocenjivači su u okviru redovnog procesa sertifikacije svake godine vršili nadzore trenutnog stanja sistema gazdovanja šumama u preduzeću. U toku pregleda dokumentacije i obilazaka terena obavljane su sve potrebne aktivnosti za proveru trenutne primene FSC principa i kriterijuma, kao i na ispravljanju određenih neusklađenosti u radu iz prethodnih perioda. Ovom prilikom JP "Vojvodinašume" je pokazalo da zaslužuje najvišu ocenu u svim segmentima rada. Kao što pravila nalažu, svakih pet godina se vrši kompletna provera načina poslovanja preduzeća, pa su u proteklom periodu, tačnije 2013. i 2018. godine, započeta dva nova resertifikaciona ciklusa JP "Vojvodinašume". Analizom neusklađenosti u radu nastalih kao posledica zahteva za korektivnim merama i zapažanja od strane SGS-a u protekla dva sertifikaciona perioda, broj korektivnih mera (*Corrective Action Requests*) je u prvom sertifikacionom periodu (2007-2012.) iznosio 1 (jedna) velika (*Major*), 22 (dvadeset dve) male (*Minor*) i 13 (trinaest) zapažanja (*Observation*), dok je u drugom resertifikacionom periodu (2013-2017.) broj korektivnih mera bio smanjen i iznosio je 15 (petnaest) malih i 3 (tri) zapažanja.

Ključne reči: šuma, sertifikacija, FSC, korektivne mere, zapažanja.

¹ Dr Miljan Velojić (E-mail: mvelojic@vojvodinasume.rs); dipl. inž. Snežana Kovač (E-mail: snezana.kovac@vojvodinasume.rs); JP „Vojvodinašume“, Petrovaradin, Preradovićeveva 2, 21131 Petrovaradin, Srbija; dr Verica Vasić, viši naučni saradnik (E-mail: vericav@uns.ac.rs); Univerzitet u Novom Sadu, Institut za nizijsko šumarstvo i životnu sredinu, Antona Čehova 13, 21000 Novi Sad, Srbija
¹Dr Miljan Velojić (E-mail: mvelojic@vojvodinasume.rs); Snežana Kovač, BSc (E-mail: snezana.kovac@vojvodinasume.rs); PE „Vojvodinašume“, Petrovaradin, Preradovićeveva 2, 21131 Petrovaradin, Serbia; dr Verica Vasić, senior research associate (E-mail: vericav@uns.ac.rs); University of Novi Sad, Institute of Lowland Forestry and Environment, Antona Čehova 13, 21000 Novi Sad, Serbia

**FOREST CERTIFICATION – ADJUSTMENT OF FOREST MANAGEMENT TO THE
CONTEMPORARY OPINION ON SUSTAINABLE MANAGEMENT REGARDING
THE STUDY CASE OF PE „VOJVODINAŠUME“**

Abstract: In 2008, PE Vojvodinašume received a FSC certificate (SGS-FM/COC-005064) for sustainable forest management according to the individual forest management model, the only such in the wider region, by SGS Qualifor, which definitely confirms that the management and use of forests is in accordance with strict international standards. By acquiring the FSC certificate, the Company was able to offer a full range of forest timber products from certified forests and in the same time providing numerous useful forest functions. After receiving the certificate, the auditors have carried out, during the regular certification process each year, the control of the current state of the forest management system in the Company. During the inspection of the documentation and field visits, all necessary activities were carried out to check the current implementation of the FSC principles and criteria, as well as to correct certain inconsistencies in the work from the previous periods. On this occasion PE Vojvodinašume showed that deserves the highest grade in all segments of work. As required by the rules, every five years are carried out a complete assessment of the business operations, so in the past period, in particular 2013 and 2018, two new recertification cycles of PE Vojvodinašume started. By analyzing the inconsistencies in work which arise from corrective action requests and observations by SGS in the past two certification periods, in the first certification period (2007-2012), the number of corrective action requests amounted 1 major, 22 minor and 13 observations, while in the second recertification period (2013-2017), the number of corrective action requests was reduced on 15 minor and 3 observations.

Keywords: forest, certification, FSC, corrective action requests, observations.

UVOD

Sertifikacija šuma je proces u kome sertifikaciono telo kao treća nezavisna strana daje pismenu garanciju (sertifikat) da je neki proizvod, metod ili usluga u skladu sa određenim zahtevima standarda. To je jedan od najfleksibilnijih alata, koji se može koristiti za prilagođavanje gazdovanja šumama savremenim shvatanjima održivog gazdovanja. U svetu postoji više sistema sertifikacije šuma, a FSC je jedan od najpoznatijih (*Forest Stewardship Council* - Savet za upravljanje šumama). FSC sertifikatom se dokazuje da proizvod poreklom iz šume nije nastao nekontrolisanim korišćenjem šuma. Pored sertifikovanja šuma, može se sertifikovati i lanac nadzora (*Chain of Custody* – CoC sertifikat), odnosno čitav lanac proizvodnog procesa od šume, primarne i finalne prerade do finalnog proizvoda i plasmana na tržištu. FSC standard se sastoji od 10 (deset) principa i 56 (pedesetšest) kriterijuma, kao i nebrojano mnogo indikatora i to:

1. Poštovanje zakona i FSC principa (6 kriterijuma)
2. Prava i odgovornosti vlasništva i korišćenja (3 kriterijuma)
3. Prava starosedelaca „indigenous people“ (4 kriterijuma)
4. Odnosi sa zajednicom i prava radnika (5 kriterijuma)
5. Koristi od šume (6 kriterijuma)
6. Uticaj na okolinu (10 kriterijuma)
7. Plan gazdovanja (4 kriterijuma)

8. Praćenje stanja „monitoring“ i procena (5 kriterijuma)
9. Održavanje šuma visokih zaštitnih vrednosti (HCVF – *High Conservation Value Forests*) (4 kriterijuma)
10. Plantaže (9 kriterijuma).

Prema FSC-u je na dan 16. septembar 2008. godine, sertifikovana površina po FSC modelu u Evropi iznosila 48.076.616 ha (46,89% od ukupno sertifikovanih površina) sa 404 sertifikata, dok je u svetu iznosila 102.531.951 ha sa 940 sertifikata u 81 zemlji. Ove vrednosti su se za deset godina gotovo duplirale, pa je prema FSC-u na dan 01. jun 2018. godine, sertifikovana površina u Evropi iznosila 99.068.686 ha (49,40% od ukupno sertifikovanih površina) sa 729 sertifikata, dok je u svetu iznosila 200.495.448 ha sa 1.571 sertifikatom u 85 zemalja.

MATERIJAL I METODE RADA

JP “Vojvodinašume” je 2008. godine dobilo FSC sertifikat (SGS-FM/COC-005064) za održivo gazdovanje šumama po individualnom modelu gazdovanja šumama, jedinom takvom u širem okruženju, od strane SGS Qualifor-a, koji nedvosmisleno potvrđuje da se upravljanje i korišćenje šuma vrši u skladu sa strogim međunarodnim standardima. Sticanjem FSC sertifikata preduzeće je bilo u mogućnosti da ponudi puni asortiman šumskih drvnih proizvoda iz sertifikovanih šuma, uz istovremeno obezbeđivanje brojnih korisnih funkcija šuma. Nakon dobijenog sertifikata, ovlašćeni ocenjivači SGS-a su u okviru redovnog procesa sertifikacije šuma svake godine vršili nadzore trenutnog stanja sistema gazdovanja šumama u preduzeću. U toku pregleda dokumentacije i obilazaka terena obavljane su sve potrebne aktivnosti za proveru trenutne primene FSC principa i kriterijuma, kao i na ispravljanju određenih neusklađenosti u radu iz prethodnih perioda. Ovom prilikom JP “Vojvodinašume“ je pokazalo da zaslužuje najvišu ocenu u svim segmentima rada. Kao što pravila nalažu, svakih pet godina se vrši kompletna provera načina poslovanja preduzeća, pa su u proteklom periodu, tačnije 2013. i 2018. godine, započeta dva nova resertifikaciona ciklusa JP “Vojvodinašume”.

U toku postupka sertifikacije održivog gazdovanja šumama, ovlašćeni ocenjivači SGS-a su obavljali i radno konsultativne kontakte i sastanke sa brojnim interesnim grupama, kao što su: nevladine i vladine organizacije, lokalne zajednice, prerađivači drveta, korisnici nedrvnih proizvoda šuma, obrazovne i naučne institucije i dr.

Istraživanja planirana u okviru ovog rada obuhvatila su analitička proučavanja definisane problematike. Za upoređivanje dobijenih rezultata korišćena je metoda komparativne analize, a do zaključaka o važnosti rezultata i mogućnosti njihove primene došlo se metodom sinteznog zaključivanja.

REZULTATI I DISKUSIJA

Proces sertifikacije održivog gazdovanja šumama JP „Vojvodinašume“ sastojao se iz sledećih faza: inicijalna istraživanja i prijava (u toku 2006.), izbor sertifikacionog tela - SGS Beograd d.o.o. i modela sertifikacije - individualni model (u toku 2006. i 2007.), predocena (24-27. 04. 2007.), glavna ocena (05-13. 11. 2007.), dobijanje sertifikata SGS-FM/CoC-005064 (08. 08. 2008.), prvi redovni nadzor sertifikacije (03-06. 11. 2008.), drugi redovni nadzor sertifikacije (04-07. 05. 2009.), treći redovni nadzor sertifikacije (19-22. 10. 2010.), četvrti redovni nadzor sertifikacije (07-10. 11. 2011.), prva resertifikacija (27. 02. - 01. 03. 2013.), drugo izdanje sertifikata SGS-FM/CoC-005064 (08. 08. 2013.), prvi redovni nadzor resertifikacije (11-12. 03. 2014.), drugi redovni nadzor resertifikacije (17-19. 03. 2015.), treći redovni nadzor resertifikacije (29.02 - 02.03. 2016.), četvrti redovni nadzor resertifikacije (22-24. 03. 2017.), treće izdanje sertifikata SGS-FM/CoC-005064 (27. 11. 2017.), druga resertifikacija (20. 03. - 23. 03. 2018.), četvrto izdanje sertifikata SGS-FM/CoC-005064 (08. 08. 2018.).

Tabela 1. Broj i vrsta neusaglašenosti po FSC principima u prvom sertifikacionom periodu

Table 1. Number and types of discordances by FSC principles in the first certification period

CERTIFIKACIJA CERTIFICATION		Zahtevi za korektivne mere Corrective Action Requests			UKUPNO TOTAL
FSC Principi (10) FSC Principles (10)		Velike Major	Male Minor	Posmatranje Observation	
1.	Poštovanje zakona i FSC principa (6) <i>Respect of laws and FSC principles (6)</i>	1		2	3
2.	Prava i odgovornosti vlasništva i korišćenja (3) <i>Wrights and responsibilities of ownership and use (3)</i>			2	2
3.	Prava starosedelaca (4) <i>Wrights of domestic people (4)</i>				
4.	Odnosi sa zajednicom i prava radnika (5) <i>Relationship with the community and workers wrights (5)</i>		5		5
5.	Koristi od šume (6) <i>Benefits from forest (6)</i>		1		1
6.	Uticaj na okolinu (10) <i>Impact to the environment (10)</i>		5	3	8
7.	Plan gazdovanja (4) <i>Management plan (4)</i>		3	2	5
8.	Monitoring i procena (5) <i>Monitoring and evaluation (5)</i>		3		3
9.	Održavanje šuma visoke zaštitne vrednosti (4) <i>Tending of the forests of high protection value (4)</i>		2	1	3
10.	Plantaže (9) <i>Plantations (9)</i>		2	3	5
UKUPNO TOTAL		1	21	13	35

Analizom neusklađenosti u radu nastalih kao posledica zahteva za korektivnim merama i zapažanja od strane SGS-a, broj korektivnih mera (Corrective Action Requests) je u prvom sertifikacionom periodu (2007-2012.) iznosio 1 (jedna) velika (Major), 22 (dvadesetdve) male (Minor) i 13 (trinaest) zapažanja (Observation). Velika neusaglašenost se bazirala na odnosu JP „Vojvodinašume“ kao upravljača 5 (pet) specijalnih rezervata prirode u AP Vojvodini i Zavoda za zaštitu prirode Srbije, koja je zatvorena sporazumom o saradnji ove dve institucije i izjavom podrške FSC sertifikaciji JP „Vojvodinašume“ od strane Zavoda, odnosno pozitivnim mišljenjem Zavoda o (ne)usaglašenosti planskih dokumenata JP „Vojvodinašume“ sa uslovima zaštite prirode. Od ukupnog broja korektivnih mera u ovom sertifikacionom ciklusu najveći broj je uzrokovao 6. princip „Uticaj na okolinu“ sa 5 (pet) malih neusaglašenosti od ukupno 21 (dvadesetjedan) i 3 (tri) zapažanja od ukupno 13 (trinaest) zapažanja.

Tabela 2. Broj i vrsta neusaglašenosti po FSC principima u drugom resertifikacionom periodu

Table 2. Number and types of discordances by FSC principles in the second recertification period

RESERTIFIKACIJA <i>RECERTIFICATION</i>		Zahtevi za korektivne mere <i>Corrective Action Requests</i>			UKUPNO <i>TOTAL</i>
FSC Principi (10) <i>FSC Principles (10)</i>		Velike <i>Major</i>	Male <i>Minor</i>	Posmatranje <i>Observation</i>	
1.	Poštovanje zakona i FSC principa (6) <i>Respect of laws and FSC principles (6)</i>		1		1
2.	Prava i odgovornosti vlasništva i korišćenja (3) <i>Wrights and responsibilities of ownership and use (3)</i>				
3.	Prava starosedelaca (4) <i>Wrights of domestic people (4)</i>				
4.	Odnosi sa zajednicom i prava radnika (5) <i>Relationship with the community and workers wrights (5)</i>		3	2	5
5.	Koristi od šume (6) <i>Benefits from forest (6)</i>		1		1
6.	Uticaj na okolinu (10) <i>Impact to the environment (10)</i>		7	1	8
7.	Plan gazdovanja (4) <i>Management plan (4)</i>		1		1
8.	Monitoring i procena (5) <i>Monitoring and evaluation (5)</i>		1		1
9.	Održavanje šuma visoke zaštitne vrednosti (4) <i>Tending of the forests of high protection value (4)</i>		1		1
10.	Plantaže (9) <i>Plantations (9)</i>				
UKUPNO <i>TOTAL</i>			15	3	18

U drugom resertifikacionom periodu (2013-2017.) broj korektivnih mera je bio znatno smanjen i iznosio je 15 (petnaest) malih neusaglašenosti i 3 (tri) zapažanja. Međutim, i u drugom resertifikacionom periodu, najveći broj neusaglašenosti je uzrokovao 6. princip „Uticao na okolinu“ sa 7 (sedam) malih neusaglašenosti od ukupno 15 (petnaest) i jednim zapažanjem od ukupno 3 (tri) zapažanja.

Tabela 3. Broj i vrsta neusaglašenosti po FSC principima u periodu od dva sertifikaciona ciklusa

Table 3. Number and types of discordances by FSC principles in the period of two certification rotations

(RE)SERTIFIKACIJA (RE)CERTIFICATION		Zahtevi za korektivne mere Corrective Action Requests			UKUPNO TOTAL
FSC Principi (10) FSC Principles (10)		Velike Major	Male Minor	Posmatranje Observation	
1.	Poštovanje zakona i FSC principa (6) Respect of laws and FSC principles (6)	1	1	2	4
2.	Prava i odgovornosti vlasništva i korišćenja (3) Rights and responsibilities of ownership and use (3)			2	2
3.	Prava starosedelaca (4) Rights of domestic people (4)				
4.	Odnosi sa zajednicom i prava radnika (5) Relationship with the community and workers rights (5)		8	2	10
5.	Koristi od šume (6) Benefits from forest (6)		2		2
6.	Uticao na okolinu (10) Impact to the environment (10)		12	4	16
7.	Plan gazdovanja (4) Management plan (4)		4	2	6
8.	Monitoring i procena (5) Monitoring and evaluation (5)		4		4
9.	Održavanje šuma visoke zaštitne vrednosti (4) Tending of the forests of high protection value (4)		3	1	4
10.	Plantaže (9) Plantations (9)		2	3	5
UKUPNO TOTAL		1	36	16	53

Ukupan broj korektivnih mera u periodu od dva sertifikaciona ciklusa (2007-2017.) iznosio je 53 (pedeset tri), od kojih je 6. princip „Uticao na okolinu“ uzrokovao 12 (dvanaest) malih neusaglašenosti i 4 (četiri) zapažanja, a 4. princip „Odnosi sa zajednicom i prava radnika“ 8 (osam) malih neusaglašenosti i 2 (dva) zapažanja od ukupno 36 (trideset šest) malih neusaglašenosti i 16 (šesnaest) zapažanja. Na osnovu navedenih korektivnih mera po FSC principima, bez dublje

analize, dolazi se do zaključka da su ekološka i socijalna komponenta održivog gazdovanja šumama JP „Vojvodinašume“ bile najugroženije u protekla dva sertifikaciona ciklusa podjednako zastupljene u svakom ponaosob.

Radi očuvanja poverenja sadašnjih i budućih korisnika šumskih proizvoda i brojnih drugih interesnih grupa uvedeni su standardi kvaliteta proizvoda i usluga, posredstvom unapređivanja metoda, načina i tehnologija gazdovanja šumama. Zadovoljenje zahteva FSC standarda postignuto je izradom velikog broja internih smernica, odluka i obrazaca, tačnije uputstava za rad kojima se poštuju definisani principi, kriterijumi i indikatori. Zahtevi FSC politike pesticida, kao posebnog dokumenta, zadovoljeni su izradom „Strategije primene pesticida“ koju je JP „Vojvodinašume“ uradilo u saradnji sa Institutom za nizijsko šumarstvo i životnu sredinu iz Novog Sada.

Primena navedenih uputstava za rad i implementacija pozitivnih iskustava sa terena, tzv. primera „dobre prakse“, rezultirala je unapređenjem rada i poslovanja preduzeća koje se ogleda kroz usaglašavanje sa zaštitom prirode, odnosno promociju očuvanja biodiverziteta i drugih vrednosti zaštite prirode u šumama sa održivim gazdovanjem, uticaj na socijalne odnose u cilju poboljšanja zdravlja i bezbednosti na radu, povećanje prava radnika u skladu sa obavezama, njihovo usavršavanje preko raznih obuka zaposlenih, unapređenje saradnje sa lokalnim zajednicama i lokalnim stanovništvom, kao i zainteresovanim stranama, javnost i istovremena otvorenost (transparentnost) u radu, upravljanje otpadom, strogo kontrolisanu primenu pesticida itd.

ZAKLJUČCI

JP „Vojvodinašume“ je prepoznalo značaj sertifikacije održivog gazdovanja šumama i preduzima aktivnosti na održavanju sertifikata, pogotovo sa aspekta individualnog modela sertifikacije šuma koji pretpostavlja sertifikaciju celokupnog gazdovanja JP „Vojvodinašume“, gde jedna greška pojedinca, odnosno bilo kog učesnika u sistemu funkcionisanja preduzeća dovodi do kolektivne odgovornosti, što u najgorem scenariju može pruzrokovati i gubitak sertifikata.

Ovlašćeni ocenjivači SGS-a su u periodu od dva sertifikaciona ciklusa iznosili, uglavnom, pozitivne stavove o gazdovanju šumama u JP „Vojvodinašume“, odnosno o ispunjavanju FSC principa i kriterijuma. Postojala su i određena zapažanja koja u narednim nadzorima mogu da budu predmet provere.

Sa vremenske distance od 10 godina, može se sa sigurnošću potvrditi da je odnos prema sertifikaciji šuma umnogome izmenjen u pozitivnom smislu. Obaveze sertifikacije održivog gazdovanja šumama se sada odvijaju u okviru redovnih aktivnosti.

Međutim, proces sertifikacije šuma se može unaprediti samo pod uslovom da celokupna industrija za preradu drveta pristupi procesu sertifikacije lanca nadzora (CoC), odnosno tehnološkog procesa prerade drveta, čime bi se stvorili uslovi za nesmetan pristup međunarodnom tržištu. U prilog ovoj činjenici govori i enormno povećanje broja FSC CoC sertifikata poslednjih godina, čiji je broj na dan 01. jun 2018. godine iznosio u Srbiji 167 FSC CoC sertifikata, u Evropi 17.979 FSC

CoC sertifikata – 52,8% od ukupnog broja izdatih FSC CoC sertifikata i u svetu 34.046 FSC CoC sertifikata u, čak, 123 zemlje.

Preduzeće će i u budućnosti zadržati pozitivan trend, ispunjavajući i unapređujući sve zahteve, propise i standarde koji su postavljeni u cilju što boljeg gazdovanja šumama uz ekonomski isplativ, ekološki prihvatljiv i socijalno pravedan način.

LITERATURA

Tomović, Z., Velojić, M. (2009): The FSC forest certification process of the Public Enterprise „Vojvodinašume“, International Conference „Forestry in Achieving Millennium Goals“ held of the 50th anniversary of foundation of Institute of Lowland Forestry and Environment, Novi Sad, Serbia, Proceedings: 407-411.

*** (2015): SGS Qualifor Forest Management Standard for Serbia

*** (2017): FSC Pesticide Policy

www.fsc.org

<https://www.sgs.com/>

<https://www.sgs.com/en/agriculture-food/forestry/forest-management-certification>

<http://www.vojvodinasume.rs/fsc-sertifikacije>

Summary

FOREST CERTIFICATION – ADJUSTMENT OF FOREST MANAGEMENT TO THE CONTEMPORARY OPINION ON SUSTAINABLE MANAGEMENT REGARDING THE STUDY CASE OF PE „VOJVODINAŠUME“

by

Miljan Velojić, Snežana Kovač, Verica Vasić

Forest certification is a process in which a certification body as a third party provides a written guarantee (certificate) that a product, method, or service complies with certain requirements of the standard. It is one of the most flexible tools, which can be used to adapt the forest management to modern concepts of sustainable management. There are several forest certification systems in the world, and FSC is one of the most famous (Forest Stewardship Council). The FSC certificate proves that the product originating from the forest is not arisen by uncontrolled use of forests. In addition to certification of forests, the chain of custody can also be certified, i.e. the whole chain of the production process from the forest, over primary and final wood processing to the final product and market placement. The FSC standard consists of 10 principles, 56 criteria and countless indicators.

In 2008, PE Vojvodinašume received a FSC certificate (SGS-FM/COC-005064) for sustainable forest management according to the individual forest management model, the only such in the wider region, by SGS Qualifor, which definitely confirms that the management and use of forests in accordance with strict international standards. By acquiring the FSC certificate, the Company was able to offer a full range of forest timber products from certified forests and in the same time providing numerous useful forest functions. After receiving the

certificate, the auditors have carried out, during the regular certification process each year, the control of the current state of the forest management system in the Company. During the inspection of the documentation and field visits, all necessary activities were carried out to check the current implementation of the FSC principles and criteria, as well as to correct certain inconsistencies in the work from the previous periods. On this occasion PE Vojvodinašume showed that deserves the highest grade in all segments of work. As required by the rules, every five years are carried out a complete assessment of the business operations, so in the past period, in particular 2013 and 2018, two new recertification cycles of PE Vojvodinašume started.

By analyzing the inconsistencies in work which arise from corrective action requests and observations by SGS in the past two certification periods, in the first certification period (2007-2012), the number of corrective action requests amounted 1 major, 22 minor and 13 observations, while in the second resertification period (2013-2017), the number of corrective action requests was reduced on 15 minor and 3 observations.

In order to preserve the trust of current and future users of forest products and many other stakeholders, quality standards of products and services have been introduced, through the improvement of methods, ways and technologies of forest management. The requirements of the FSC standard have achieved through the development of a large number of internal guidelines, decisions and forms, more precisely with the work instructions that follow the defined FSC principles, criteria and indicators. The requirements of FSC pesticide policy, as a separate document, were satisfied with the elaboration of the Strategy for the Application of Pesticides developed by PE Vojvodinašume in cooperation with the Institute for Lowland Forestry and Environment from Novi Sad.

In the future, the Company will maintain a positive trend by fulfilling and improving all the requirements, regulations and standards that have been set up for the purpose of better forest management in an economically viable, environmentally friendly and socially just manner.

